

Art Romànic

Trons episcopals catalans

per Ramon Vall i Rimblas

A la catedral de Girona, darrera l'altar major, hi ha un magnífic tron episcopal de marbre esculpit, conegut vulgarment com la "cadira de Carlemany". És l'única càtedra episcopal que es conserva actualment a les terres catalanes, tot i que, a ben segur, devia haver-n'hi arreu. Frontalment està adornada amb uns entrelleços vegetals que s'emparenten amb l'ornamentació de la taula d'altar de la mateixa església, i amb els símbols dels evangelistes; als costats, unes columnetes esveltes sostenen un arc adornat amb finor.

Aquests seients ocupaven el lloc central del presbiteri, de manera que el bisbe, al seure-hi, tenia al seu davant tota l'assemblea de fidels presidint-la, alliçonant-la i regint-la; així el seu nom va a passar a simbolitzar el poder episcopal, de tal manera que de "sede", seient, se'n deriva el mot "seu" que actualment significa tant l'autoritat del bisbe o del papa (la "santa seu") com el temple catedralici en si (la seu de Vic) o quasicatedralici (la seu de Manresa) i en el cas

Tron Episcopal.

Torcello. Càtedra encimbellada.

de la Seu d'Urgell arriba a designar la població cap de la diòcesi. Un altre mot, símbol també del poder i autoritat dels bisbes, es deriva encara d'aquests seients: és el de "càtedra", nom llatí de la cadira; d'acord amb el Concili Vaticà I, el Sant Pare és infalible quan parla "ex cathedra"; i l'església pròpia del bisbe és l'església "catedral".

Des dels temps més remots a les basíliques cristianes el bisbe presidia els actes litúrgics des d'un seient d'aquestes característiques. Aquesta disposició s'anà mantenint a les esglésies bizantines, tot i que amb el temps el presbiteri (la "bema") es recloué, aïllant-la dels fidels en els moments més sagrats de la celebració.

Un magnífic exemple de càtedra d'influència bizantina el tenim a la catedral de Torcello, a la llacuna veneciana; el tron episcopal queda sobreaixecat respecte del nivell de la nau més d'un metre

i mig, havent-s'hi d'accedir mitjançant uns graons. En aquesta època hi havia ja trons mòbils, com el de Ravenna, decorat tot ell amb unes maravoloses plaques d'ivori esculpides en baix relleu.

Una disposició semblant a la de la catedral de Torcello l'adoptaren les esglésies coptes, algunes de les quals es conserven encara a Egipte, tot i que aquí el prebisteri queda molt més tancat encara per uns cancells de fusta que no s'obren ni a l'hora de la comunió, que es distribueix a través d'una petita finestreta, el porticó de la qual s'obre només al moment just.

A l'època romànica foren molt corrents arreu. A Itàlia s'en conserven a Bari i a Canosa. Dels voltants de l'any mil tenim una representació de sant Bertin que, oficiant, està assegut al seu tron, mentre uns acòlits li presenten el bàcul i la mitra; figura en un còdex del nord de França, procedent de l'escriptori de

Col.labora

BANC

Ravenna. Cadiral mòbil d'Ivori.

Sant Bertin. Còdex de la seva vida.

l'abadia de Sant Bertin (que havia estat cèlebre ja a l'època carolíngia i que Odbert reactivà durant el seu abadiat, 986-1007).

De Catalunya es conserva també, a més de la de Girona, la càtedra que hi havia al monestir de Sant Genís les Fonts, al Roselló (la seva església és prou coneguda per la famosa llinda del portal), molt lluny, però, del seu lloc d'origen; es troba als Estats Units, a un museu de Pensilvània. Al respall hi té gravada una creu; els braços estan capçats per unes columnes que tenen al centre un sector amb estries helicoidals. Per la seva decoració es pot datar del segle XIII.

Hi ha constància encara del tron que fins a finals del segle XVIII es conservava a la catedral de Vic; en l'acta de presa de possessió del bisbe Borrell (l'anteces-

sor d'Oliba que fou elegit l'any 1010 a la mort d'Arnulf mort a la cèlebre expedició de Còrdova juntament amb els bisbes de Barcelona i de Girona) es conta

Sant Genís Les Fonts. Cadira episcopal.

que a Borrell "el col·locaren i el feren seure a la càtedra de la Seu de Sant Pere de Vic, que estrenava". Recordem que a la cerimònia de presa de possessió d'una parròquia encara fa ben pocs anys, abans d'entrar a l'església, el nou rector s'asseia a un setial posat al llindar de la porta de l'església parroquial que havia de regir.

Més endavant, quan l'altar s'arrambà a la paret de l'absis i s'introduïren les predelles i retaules, el setial del celebrant que presidia la cerimònia tingué de posar-se al costat de l'altar i des d'aleshores perdé la preminència que les càtedres antigues posseïen.